

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 11
2025

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 11

Рівне, 2025

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 11. Рівне : РДГУ, 2025. 70 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, в.о.ректора, Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук професор, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 12 від 22 грудня 2026 року).*

Список використаних джерел

1. Бірюкова Т. Ф. Технології формування соціальної толерантності в Україні: соціологічний аналіз. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2017. № 11. С. 42–49.
2. Бровченко А. К., Нежута А. В., Хижняк М. В. Психологічні основи формування толерантного ставлення молоді до осіб із вадами розвитку. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Сер.: Психологія. 2021. Т. 32 (71). № 3. С. 99–195.
3. Галян О., Галян І. Особа з інвалідністю у рефлексіях студентів-психологів. Психологія особистості. 2019. № 1 (10) С. 103–114.
4. Європейська гуманістична візія в управлінні людськими ресурсами : наук.-навч. посіб. / А. В. Череп та ін. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 357 с.
5. Кінсвел М., Арас В. Соціальна реінтеграція ветеранів в Україні (з акцентом на інклюзивність ветеранів як вразливої категорії населення і роль, яку ветеранські організації можуть відігравати у забезпеченні інклюзивності): підсумковий аналітичний звіт : МОМ ООН міграція, 2024. 44 с.
6. Ковальчишина Н. В., Литвинова Г. О. Вплив тренінгових технологій на формування толерантної свідомості студентів. Вісник Одеського національного університету. 2009. Т. 14. № 17. С. 224–230.
7. Нечерда В. Б. Толерантне ставлення як складник просоціальної поведінки особистості. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2014. Вип. 18(2). С. 42–50.

УДК [159.98:61]:[616-053.2:159.922.73]

ОГЛЯД СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ТА МЕТОДИК ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З РАС У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Опанасюк Вікторія, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ

Науковий керівник: Яцюк Н.О., канд.психол.наук, доцент

Сучасні підходи та методики психологічного супроводу дітей з РАС у дошкільному віці включають комплексний підхід, що поєднує психологічну підтримку, спеціальне навчання та корекцію поведінкових порушень. Основними напрямками є інтеграція дитячого розвитку через індивідуально підібрані програми навчання, які враховують специфічні потреби кожної дитини.

Сьогодні існують різноманітні ефективні психокорекційні методики для корекції порушень спектру аутизму, такі як прикладний аналіз поведінки (АВА), структуроване навчання ТЕАССН (Treatment and Education for Autistic and related Communication handicapped Children), сенсорна інтеграція, розвиток міжособистісних стосунків (RDI), холдинг-терапія, метод «Son-Rise», середовищний підхід (І. Захарова), нейропсихологічний підхід, методи альтернативної та підтримувальної комунікації, музико- і арттерапія, метод ТОМАТІС, кінетотерапія, анімалотерапія та інші. Табл. 1. надає загальний огляд цих методик, описуючи їх основні характеристики та спрямування.

Таблиця 1

Огляд сучасних методик психологічного супроводу дітей з РАС

Назва підходу	Загальна характеристика та спрямування
ABA (Applied Behavior Analysis)	Метод, заснований на позитивному підкріпленні, спрямований на корекцію поведінкових порушень і розвиток навичок через функціональну оцінку поведінки.
VBA (Verbal Behavior Analysis)	Орієнтований на розвиток мови як інструменту соціальної взаємодії та навчання, заснований на роботах Б.Ф. Скіннера.
PRT (Pivotal Response Treatment)	Метод, що спрямований на підвищення мотивації, соціальної ініціативи та самоконтролю дитини.

TEACCH	Підхід акцентує увагу на розвиток незалежності, імітації, соціальних навичок і самообслуговування дитини.
Емоційно-смысловий підхід	Орієнтований на встановлення емоційного контакту і розвиток афективної взаємодії з оточенням.
DIR Floortime	Сприяє розвитку емоційних і соціальних здібностей через гру та емоційну взаємодію.
Son-Rise	Підхід орієнтований на створення позитивного середовища для розвитку інтересів і потреб дитини, підтримку активності та позитивне ставлення батьків.
Daily Life Therapy	Метод спрямований на розвиток повсякденних навичок і адаптивної поведінки через фізичну активність та групові заняття.
RDI (Relationship Development Intervention)	Орієнтований на мотивацію до взаємодії та розвитку соціальних навичок через нейропсихологічні підходи.
Сенсорна інтеграція	Методика стимулює органи чуття через координацію сенсорних систем для покращення моторних і когнітивних функцій дитини.
Томатік терапія	Аудіо-вокальні тренування для поліпшення слухового сприйняття і комунікаційних навичок за допомогою поліфонічних звуків.
SCERTS	Інтегративний підхід, що спрямований на розвиток соціальної комунікації, емоційного регулювання та навчання дітей з РАС.
The Miller Method	Когнітивно-розвиваючий метод для перетворення відхиляючої поведінки у функціональну через систематичні заняття з об'єктами та людьми.

Джерело: узагальнено на основі [3]

Огляд сучасних методик психологічного супроводу дітей з РАС показує різноманітність підходів, кожен з яких має свої особливості та переваги. Від поведінкових методів, таких як АВА та VBA, до розвиваючих технік, таких як DIR Floortime та Son-Rise, ці підходи пропонують різні стратегії для покращення соціальних, комунікаційних і адаптивних навичок дітей. Емоційно-смыслові методи та сенсорні інтеграційні підходи намагаються працювати з емоційним і сенсорним розвитком, в той час як еkleктичні методи, такі як SCERTS та The Miller Method, забезпечують комплексний підхід до розвитку дитини. Кожен з цих методів має свою специфіку і може бути використаний в залежності від індивідуальних потреб та особливостей кожної дитини.

Д. Литвяк наголошує на важливості співпраці з батьками та вихователями, щоб забезпечити стійкий прогрес у соціальній адаптації дитини та розвитку її комунікативних навичок. Залучення мультидисциплінарних команд, до складу яких входять психологи, логопеди, педагоги та медичні спеціалісти створює сприятливе середовище для розвитку дітей з аутизмом, забезпечуючи їм необхідну підтримку та ресурси для досягнення максимальної соціальної інтеграції [2].

Останнім часом дослідження, що зосереджені на феноменологічних аспектах і симптомах РАС, все більше акцентують увагу на застосуванні інформаційних і комп'ютерних технологій, а також сучасних AR (розширена реальність) технологій для покращення психолого-педагогічного супроводу та розвитку адаптаційних можливостей дітей з такими розладами.

Особливо важливим є внесок Mohammad Wedyan, Adel AL-Jumaily та Osama Dorgham, які детально досліджують використання AR у діагностиці та лікуванні дітей з РАС. Вони підкреслюють ефективність AR у допомозі дітям з комунікаційними, соціальними та настроєвими розладами, а також з дефіцитом уваги.

Г. Гончаровська та Л. Беднарчук підкреслюють ключові конструктивні елементи, що роблять AR-системи ефективними для терапії аутизму, і розробляють класифікацію AR-технологій для корекційної роботи з дітьми з розладами аутичного спектру на основі різних критеріїв. Автори акцентують увагу на цінності аналізу результатів емпіричних досліджень, зокрема, діагностики аутизму у дітей через спостереження за рухами верхніх кінцівок [1, с.34].

У новій методиці, описаній авторами, використовується AR для створення віртуального

об'єкта, який стимулює дітей до рухів руками. Система фіксує всі рухи за допомогою датчика Microsoft Kinect. Таким чином, основними складовими системи є AR-гра та програма для запису рухів. У свою чергу, Anabela Marto, Henrique A. Almeida та Alexandrino Gonçalves провели систематичний огляд використання доповненої реальності у пацієнтів з аутизмом, звертаючи увагу як на соціально-психологічний, так і на медичний аспект [3].

В умовах інформатизації та поліпшення умов життя вразливих груп населення, зокрема дітей з РАС, важливими є дослідження Tiffany Y. Tang, Jiasheng Xu та Pinata Winoto, які вивчають мобільний додаток на основі модуля розпізнавання об'єктів, реалізованого на платформі TensorFlow, що покращує навчання та розвиток комунікативних навичок у дітей з РАС. Для корекції дефіциту соціальної взаємодії та розвитку soft-skills Chi-Hsuan Chung та Chien-Hsu Chen пропонують використовувати технології доповненої реальності (AR) для візуалізації соціальних історій. Інтерактивні соціальні історії відтворюються за допомогою відчутних маркерів і AR-технологій, які накладають віртуальні зображення на ці маркери. Дослідники також пропонують використання тривимірної (3-D) анімації для моделювання емоційних виразів, що сприяє розвитку емоційного спектру та соціальних навичок у підлітків з РАС.

Gonzalo Lorenzo, Marcos Gomez-Puerta, Graciela Arraez-Vera та Alejandro Lorenzo-Lledo провели дослідження, яке зосереджене на оцінці ефективності навчальної програми з розширеною реальністю, яка використовує візуальну підтримку для покращення соціальних навичок у дітей з аутизмом [4].

Yiyu Cai, Noel K. H. Chia, Daniel Thalmann, Norman K. N. Kee, Jianmin Zheng і Nadia M. Thalmann запропонували поєднати традиційну модель дельфінотерапії з інноваційними AR технологіями, створивши новаторський дизайн Віртуального дельфінарію для реабілітаційного супроводу дітей з РАС. Замість того, щоб імітувати плавання дельфінів, віртуальна програма дозволить дітям з аутизмом бути тренерами для дельфінів у басейні та навчитися невербальному спілкуванню через жести з віртуальними дельфінами. Laura Vossanfuso і Jason M. O'Kane звертають увагу на ефективність використання робототехніки в психолого-педагогічному супроводі дітей з РАС. Їхні дослідження підтверджують, що інтерактивні ігри з роботами сприяють розвитку координації рухів у дітей з аутизмом та стимулюють вербальну і невербальну комунікацію.

Теоретичним основам нашого дослідження служить комплексний аналіз та пошук шляхів інтеграції традиційних психолого-педагогічних підходів у супроводі дітей з РАС з сучасними інноваціями у сфері AR технологій.

Оцінюються традиційні психолого-педагогічні методи діагностики та корекції аутистичних розладів у дітей. Діагностика та лікування РАС в Україні мають відповідати вимогам Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги і реабілітації, що визначено в документі «Розлади аутистичного спектра (розлади загального розвитку)».

На сьогодні існує ряд ефективних підходів до конструктивного супроводу дітей з РАС, які сприяють розвитку їх адаптаційних, сенсорних, емоційно-вольових та когнітивних можливостей. Впровадження сучасних AR технологій в психолого-педагогічний супровід відрізняється від інших засобів тим, що дозволяє реалізувати важливі аспекти абілітаційного процесу для дітей з РАС: по-перше, можливість індивідуалізації підходу, оскільки кожна дитина з РАС унікальна; по-друге, можливість роботи з сенсорними сприйняттями; по-третє, забезпечення наочності.

Використання планшетів і спеціального програмного забезпечення є ефективним методом навчання і комунікації для дітей з РАС, які мають труднощі в налагодженні контактів з оточуючими, включаючи близьких людей. Техніка забезпечує більше комфорту для дітей з РАС, оскільки їм не потрібно турбуватися про свою поведінку чи відчувати незручність через запитання, на які вони не знають відповідей. Існує думка, що заняття з комп'ютером можуть негативно вплинути на здатність дитини спілкуватися з однолітками і дорослими, але результати досліджень вказують на протилежне: спеціально розроблені програми спрямовані на допомогу дітям з РАС виходити з їхнього «віртуального простору». Перевага використання доповненої реальності полягає в її здатності допомогти дітям інтегрувати те, що вони дізналися через комп'ютерну систему, у реальний світ (Zhen Bai). Якщо середовище є чисто віртуальним, може

бути важко визначити, що з цього середовища діти зможуть перенести в реальність.

Оскільки AR є розширенням реального світу, існує ймовірність, що дітям буде простіше переносити ігровий досвід в реальність. Аналіз досліджень і теоретико-методологічних оглядів виявив чотири основні компоненти, через які AR технології позитивно впливають на психолого-педагогічний супровід дітей з розладами аутистичного спектру: когнітивний, мотиваційний, емоційний і соціальний. Впровадження AR технологій сприяє соціальним змінам, таким як розширення співпраці, підтримка, взаємодопомога, а також покращення поведінки і активності [54].

Для розробників AR технологій, що спрямовані на підтримку навчання дітей з PAC, важливо враховувати і використовувати принципи доступності та зручності користування веб-контентом, як зазначено у стандарті ISO/IEC40500:2012, розробленому World Wide Web Consortium (W3C). Застосування принципів універсального дизайну для навчання (Universal Design for Learning, UDL) є доцільним при необхідності додаткової візуалізації контенту.

Таким чином, при виборі AR технологій для подальшого впровадження в процес психолого-педагогічного супроводу дітей з PAC, ми орієнтувалися на такі критерії: доступність, інструктивність, зрозумілість, візуальність, комплексність, наявність корекційно-розвивального та психологічного компонентів, логічність, системність, структурність, простий та зрозумілий інтерфейс, можливість реалізації індивідуального підходу і багатофункціональність. Узагальнюючи, пропонуємо класифікувати AR технології для психолого-педагогічного супроводу дітей з розладами аутистичного спектру на ті, що підтримують комунікаційні навички, соціальне спілкування та традиційні методи.

Сучасні підходи до психологічного супроводу дітей з PAC у дошкільному віці зосереджені на інтеграції традиційних психолого-педагогічних методик з новітніми технологіями, такими як доповнена реальність (AR) і штучний інтелект (ШІ). Використання AR-технологій, таких як віртуальні ігри та соціальні історії, дозволяє створити інтерактивне середовище, яке підтримує розвиток соціальних навичок, комунікації та емоційного спектру у дітей з аутизмом. Дослідження показують, що ці технології можуть бути особливо корисними в терапії, оскільки вони забезпечують наочність та індивідуальний підхід, що сприяє покращенню адаптаційних можливостей дітей.

З іншого боку, новітні розробки, такі як модель штучного інтелекту AutMedAI для ранньої діагностики аутизму, демонструють потенціал для значного покращення можливостей виявлення розладу на ранніх стадіях. Це може забезпечити своєчасну терапію та підтримку, що є критично важливим для поліпшення якості життя дітей та їх сімей. Однак для ефективного впровадження таких технологій у практику необхідні додаткові дослідження та вдосконалення, щоб гарантувати їх точність і надійність у клінічних умовах.

Список використаних джерел

1. Гончаровська Г., Беднарчук Л. Інноваційні технології сучасної освіти для сенсомоторного розвитку дошкільників з особливими освітніми потребами. У: *Аксіопсихологічні вектори розвитку сучасної освіти: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції; 19–20 жовтня. 2023.* Тернопіль. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка; 2023. с. 32-37.
2. Литвяк Д.М., Зленко Л.О. Корекційно-розвивальні методики роботи з дітьми з аутизмом: методичні рекомендації Чернігів, 2020. 78 с.
3. Virnes M., Kärnä E., & Vellonen V. (2015). Review of Research on Children with Autism Spectrum Disorder and the Use of Technology. *Journal of Special Education Technology*, 30(1), 13–27. doi:10.1177/016264341503000102 (дата зверення 04.09.2024).
4. Zhao Z, Tang H, Zhang X, Qu X, Hu X, Lu J. Classification of Children with Autism and Typical Development Using Eye-Tracking Data From Face-to-Face Conversations: Machine Learning Model Development and Performance Evaluation. *J Med Internet Res*. 2021.

ЗМІСТ

Байда Анастасія Вплив музики на емоційну сферу особистості	3
Василюк Юлія Особливості переживання самотності молоддю	5
Герасимюк Анна Вплив методів арттерапії на емоційний стан підлітка	8
Глюза Катерина Чинники розвитку життєстійкості особистості	10
Головіна Оксана Реабілітація проявів ПТСР засобами арттерапії	13
Гопанчук Юлія Від травми до стійкості: травма-орієнтований підхід як шлях до благополуччя молодших школярів	15
Даниш Олена Наукові підходи до визначення поняття та сутності резильєнтності	18
Карплюк Віктор Психологічні фактори розвитку самооцінки в юнацькому віці	22
Конончук Анастасія Прокрастинація як бар'єр у прийнятті рішень здобувачами вищої освіти в умовах невизначеності	23
Король Олена Психоемоційний стан як ключова категорія психологічних досліджень	26
Корчагіна Аліна Вплив дитячо-батьківських відносин на особистість підлітка	30
Кибукевич Т. Формування позитивного ставлення до себе у молодших школярів як ключовий аспект подолання наслідків психотравматичних ситуацій	33
Кудак Микола Детермінанти конфліктності особистості у юнацькому віці	36
Лаврук Людмила Теоретичний аналіз проблеми сімейного насильства та його психологічних чинників	38
Ланевич Ян Інтерпсихічна зумовленість прагнення молоді до удосконалення фізичного «Я»	40
Мацкевич Ольга Стосунки як базова потреба людини в юнацькому віці	42
Мороз Софія Креативність молодших школярів як потенціал для успішної адаптації в умовах нестабільності: умови та механізми розвитку	45
Ничипорчук Іван Психологічні особливості формування толерантного ставлення до ветеранів з тілесними ушкодженнями	47
Опанасюк Вікторія Огляд сучасних підходів та методик психологічного супроводу дітей з РАС у дошкільному віці	49
Редько Вероніка Психологічні та гендерні особливості поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	53
Хименко Андрій Психологічні особливості роботи з людьми, що пережили втрату	55
Шарафан Назарій Зміст психологічної готовності студентської молоді до волонтерської діяльності	56
Шмига Анастасія Особливості формування самооцінки у юнацькому віці: вплив міжособистісної взаємодії та воєнних чинників	59
Юрченко Катерина Чинники формування та психологічні наслідки цифрової залежності в юнацькому віці	62
Янко Елеонора Психологічні фактори булінгу серед підлітків	64

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 11

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 25.12.2025 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 5,3 Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»

вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2458 від 30.03.2006 р.